

4 OPISKELIJAN OHJAUS JA TUKEMINEN

Lohjan kaupungin lukioissa opiskeluhuollon, ohjauksen ja erilaisten tukitoimien tarkoituksena on edistää opiskelijoiden hyvinvointia, terveyttä ja oppimista. Tavoitteena on, että opiskelijoiden toimijuus, toiminta- ja opiskelukyky vahvistuvat ja kehittyvät lukio-opintojen aikana. Opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat ja opiskeluvalmiudet otetaan huomioon tarjoamalla tukitoimia ja erityisjärjestelyjä niitä tarvitseville. Tämä koskee myös opiskelijoita, jotka haluavat nopeuttaa opintojaan tai suorittaa tavanomaista enemmän kursseja.

Opiskeluhoolto ja ohjaus ovat vahvasti integroituneena opetukseen ja pedagogisiin ratkaisuihin, sillä opiskelijoiden opiskelukykyyn sekä opiskelutaitoihin ja -valmiuksiin vaikuttavat tekijät ovat huomion kohteena kaikissa tukitoimissa, joita opiskelijoille on tarjolla. Opiskeluhuollossa keskeisiä käsitteitä ovat opiskelijoiden hyvinvointi, toimintakyky ja toimijuus. Ohjauksessa tavoitteena on, että opiskelijat kehittävät oppimaan oppimisen taitojaan sekä oppivat hankkimaan tietoa jatkokoulutuksesta ja työelämästä, että he voivat tehdä itselleen parhaiten sopivia suunnitelmia koulutus- ja työuransa suhteen.

Tavoitteena on, että opiskelijoiden osallisuus ja toimijuus sekä vastuun ottaminen opiskelusta ja arjessa selviytymisestä vahvistuvat. Opiskelijalla on aina aktiivinen rooli omien asioidensa käsittelyssä.

Opiskeluhoiltoa, ohjausta ja muita tukipalveluja järjestetään opetus-, sosiaali- ja terveystoimen yhteistyönä. Opiskelijoiden hyvinvointiin ja opiskelukykyyn vahvistumiseen tähtääviä palveluja toteutetaan siten, että mukana ovat kaikki oppilaitoksessa työskentelevät, opiskelijoiden huoltajat ja muut tarvittavat yhteistyötahot.

4.1 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Nuorten lukiokoulutuksen toimijat tekevät yhteistyötä kotien kanssa (lukiolaki 629/1998, 2 §). Lohjan kaupungin lukioissa lähtökohtana on oppilaitoksen toimintakulttuurin kehittäminen avoimeksi ja aidosti kuuntelevaksi siten, että huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö toteutuu yhdenvertaisessa vuorovaikutuksessa ja keskinäisen kunnioituksen vallitessa. Onnistunut yhteistyö edellyttää, että huoltajilla on mahdollisuus tutustua oppilaitoksen toimintakulttuuriin. He saavat tietoa opetussuunnitelmasta, opetuksen järjestämisestä, tukimuodoista ja hyvinvointipalveluista sekä arvioinnista. Lukioista koulutusmuotona sekä sen käytänteistä ja opintoihin liittyvistä aikatauluista tiedotetaan hyödyntäen erilaisia tiedotuskanavia.

Koulun ja kodin yhteistyötä toteutetaan monipuolisesti ja samalla kehitetään uusia toimintamalleja, jotka mahdollistavat huoltajien osallistumisen lukion kehittämistyöhön. Alaikäisen opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä välitetään tietoa hänen huoltajilleen.

Yhteistyössä huomioidaan erilaiset perherakenteet ja huolehditaan siitä, että tavoitetaan nuorelle merkitykselliset aikuiset. Opiskelijan yksilölliset edellytykset, valmiudet ja tuen tarpeet ohjaavat yhteistyön toteutusta. Lukion opiskelijat ovat aikuistuvia nuoria ja opintojen loppuvaiheessa täysi-

ikäisiä. Kodin ja koulun yhteistyössä otetaan huomioon opiskelijan itsenäisyys ja oman vastuun ottaminen opintojen sujumisesta. Täysi-ikäisten opiskelijoiden kohdalla on muistettava, että käsiteltäessä opintoihin liittyviä asioita pyydetään opiskelijan lupa huoltajien mukaan ottamiseen. Opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan toimintamallit sellaisissa tilanteissa, joissa tarvitaan intensiivistä yhteistyötä huoltajien kanssa. Oppilaitos voi myös toimia välittäjänä, jos perhe tarvitsee moniammatillisen yhteistyöverkoston tukea ja ohjausta.

Oppilaitoksen arviointisuunnitelmassa kuvataan, miten ja kuinka usein huoltajilta kerätään palautetta oppilaitoksen toiminnasta. Kodin ja koulun yhteistyötä tarkastellaan jatkumona varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle saakka. Yhteistyöllä voi olla erilaisia painotuksia, muotoja ja tehtäviä eri kouluasteilla.

Ohjaussuunnitelmassa kuvataan, mitä yhteistyö on konkreettisesti siirtymävaiheessa yläkoulusta lukioon ja lukiokoulutuksen aikana. Opiskeluhoolto- ja ohjaussuunnitelmassa kuvataan, miten yhteistyö aloitetaan ja toteutetaan sekä kenellä on ensisijainen vastuu yhteistyön käynnistymisestä.

Vastuu yhteistyön kehittämisestä, sen edellytysten ja toimintatapojen luomisesta on koulutuksen järjestäjällä. Koulutuksen järjestäjä päättää opetussuunnitelmassa kodin ja oppilaitoksen yhteistyön järjestämistavasta. Koulutuksen järjestäjän tulee määräjain selvittää opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta (lukiolaki 629/1998, 27 §). Opetussuunnitelma laaditaan kodin ja oppilaitoksen yhteistyötä koskevilta osiltaan yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa.

4.2 Ohjaus

Lukioiden ohjauspalveluja suunnitellaan ja kehitetään sen perusteella, miten ne lainsäädännössä, opetussuunnitelman perusteissa, kansallisissa linjauksissa ja paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään.

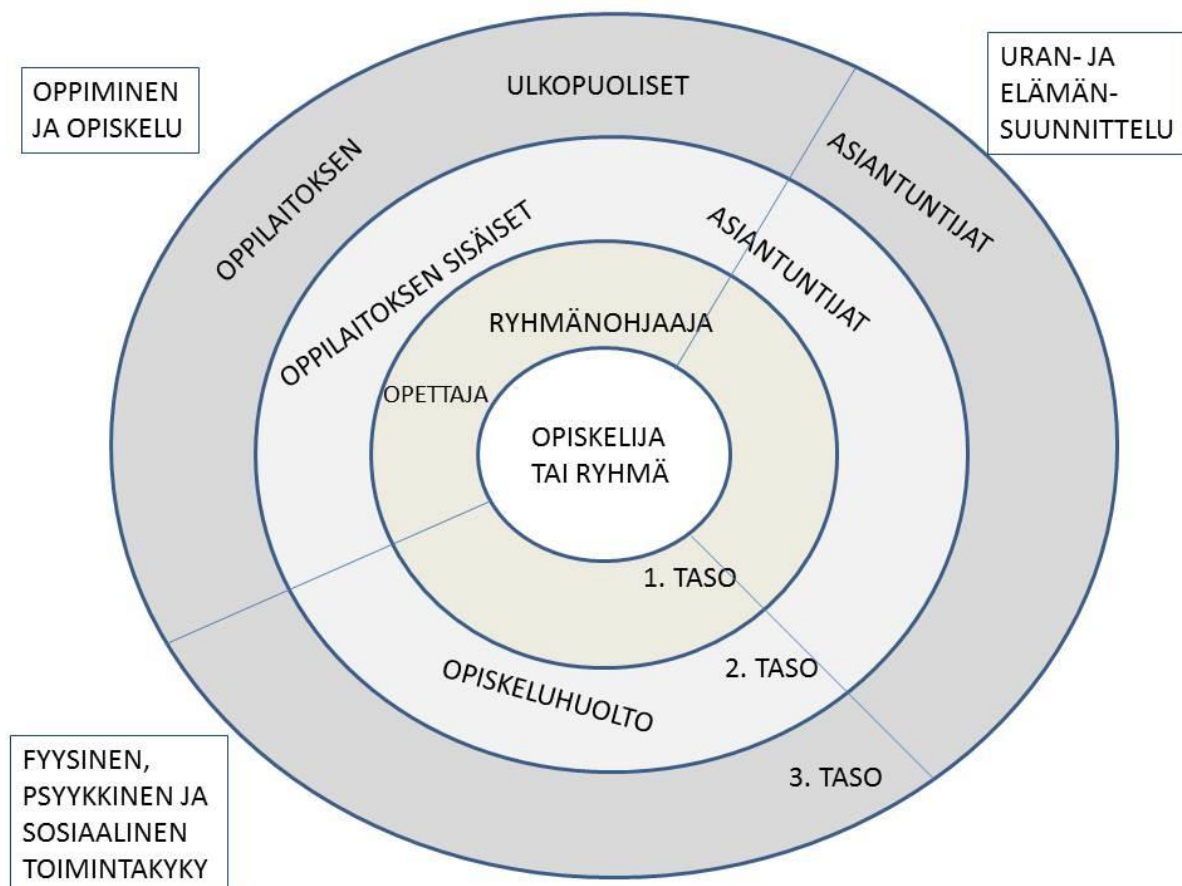
Hyvän ohjauksen kriteerien (OPH 2014) mukaan ohjauksella tarkoitetaan jatkuvaa, vuorovaikutteista ja tavoitteellista toimintaa, jonka tarkoituksena on tukea opiskelijan kasvua, kehitystä ja oppimista. Lisäksi elämän- ja urasuunnittelun ohjaus sisältää toimia, joiden avulla opiskelijat oppivat arvioimaan valmiuksiaan, taitojaan ja kiinnostuksiaan. Tavoitteena on, että opiskelijat pystyvät tekemään tulevaan koulutukseensa ja ammattiinsa liittyviä päätöksiä lukiokoulutuksen loppuvaiheessa. (CEDEFOP 2005)

Lohjan lukioiden opinto-ohjauksen kehittämisen kohteita ovat ryhmänohjaus, nivelvaiheen yhteistyö ja opiskelijoiden tutor-toiminta. Opiskelijoiden orientaatiovaihetta lukio-opintoihin kehitetään siten, että ryhmänohjaajien ja tutor-opiskelijoiden rooli vahvistuu ja opetusryhmien ryhmäytymiselle jää riittävästi aikaa. Ryhmänohjaajien vastuu opiskelijan lähiohjaajana ja varhaisen puuttumisen toteuttajana korostuu siten, että ryhmänohjaajat seuraavat opiskelijaryhmänsä opintojen etenemistä säännöllisesti ja reagoivat ongelmiin välittömästi ohjaussuunnitelmassa määritellyllä tavalla.

Lohjan lukioissa ohjauksella tarkoitetaan toimia, joiden avulla edistetään opiskelijoiden toimijuutta ja toimintakykyä sekä oppimaan oppimisen ja urasuunnittelutaitoja. Toimijuudella tarkoitetaan ohjauksessa opiskelijoiden kykyä rakentaa omaa elämänuraansa siten, että he pystyvät suunnittelemaan ja etsimään tietoa sekä tekemään päätöksiä valintatilanteissa. Lukiokoulutuksen aikana opiskelijat hankkivat valmiuksia, joita he tarvitsevat jatko-opinnoissa, työssä ja elämässä yleensä. Ohjauksen avulla vahvistetaan taitoja, joiden avulla opiskelijat selviytyvät erilaisissa muutostilanteissa sekä pystyvät mukautumaan työelämän epävarmuustekijöihin ja uudistuviin vaatimuksiin työuransa aikana.

Ohjauksen tehtävänä on edistää koulutuksen yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä ehkäistä syrjäytymistä. Tasa-arvotietoinen ohjaus toteutuu, kun tiedostetaan sukupuolijakoon ja työelämän segregatioon liittyviä näkyviä ja näkymättömiä rakenteita (OPH 2015). Sukupuolitietoisen ohjauksen tehtävänä on auttaa opiskelijoita tarkastelemaan työelämää, elinkeinorakennetta ja ammattialoja monipuolisesti ja kriittisesti siten, että he kykenevät tunnistamaan sukupuolten välistä eriarvoisuutta ja ammattialojen segregoitumista. Suomessa ammatit jakautuvat edelleen perinteisiin miesten ja naisten aloihin. Koulutusaloilla sen sijaan on tapahtunut tasoittumista, vaikkakin tekniikan koulutukseen hakeutuu edelleen enemmän miehiä ja terveydenhuoltoalalle vastaavasti naisopiskelijoita.

Kuva 1. Ohjaus yhteisenä tehtävänä (vrt. van Esbroeck & Watts 1998)

Ohjaustoiminnan suunnittelu ja toteutus perustuvat holistiseen ohjauksen malliin (van Esbroeck & Watts 1998). Sen mukaan ohjaus muodostaa toimintakokonaisuuden, jossa eri toimijoilla on oma roolinsa ja vastuunsa. Ohjaustoiminta jaetaan kolmeen sektoriin, jotka mallia mukaillen ovat opiskelijan 1) fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn tukeminen, 2) oppimaan oppimisen ja opiskelutaitojen vahvistaminen ja 3) elämän- ja urasuunnittelutaidoissa ohjaaminen. Lisäksi kehitetään opiskelijoiden yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja yleisiä työelämätaitoja. Holistisen ohjausmallin (kuva 2) lähtökohtana on ohjauksen toteuttaminen porrastettuna eri toimijoiden kesken.

Opinto-ohjaus toteutuu lukiossa tavoitteellisesti johdettuna yhteistyönä, jolloin jokaisella toimijalla on oma vastuunsa ja roolinsa. Opinto-ohjaajalla on päävastuu ohjauksen kokonaisuuden suunnittelusta ja toteutuksesta. Ryhmänohjaaja toimii lähiohjaajana ja huolehtii ryhmänsä opiskelijoiden opintojen seuraamisesta. Aineenopettajan erityisvastuu liittyy oppimaan oppimisen ja opiskelutaitojen kehittämiseen. Aineenopettajat ohjaavat opiskelijoita oman aineensa opiskelussa sekä omalta osaltaan lisäävät opiskelijoiden työelämäntuntemusta ja tietoa ammattialoista oman oppiaineensa näkökulmasta.

Opinto-ohjaus linkittyy vahvasti opiskeluhuoltoon, sillä myös ohjauksen tehtävänä on opiskelijoiden opiskelun ja hyvinvoinnin seuraaminen ja tukeminen, mistä huolehditaan yhteistyössä huoltajien ja opiskeluhuoltohenkilöstön kanssa. Opinto-ohjaajan tehtävänä on seurata omalta osaltaan opiskelijoiden opintojen sujumista ja etenemistä. Jokaisen opiskelijan kanssa tehdään lukion alussa henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, johon sisällytetään suunnitelma ylioppilastutkinnon suorittamisesta ja jatko-opinnoista siinä muodossa kuin se on mahdollista lukio-opintojen alkuvaiheessa. Tätä henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa tarkistetaan vuosittain koko lukio-opintojen ajan.

Opiskelijalla on oikeus saada ohjausta opintoihinsa ja jatko-opintoihinsa liittyvissä kysymyksissä (Lukiolaki (629/1998)). Opinto-ohjauksen keinoin opiskelijaa autetaan ymmärtämään erilaisten lukioaikaisten valintojen vaikutus jatko-opintoihin hakeutumiseen ja työelämään sijoittumiseen. Opiskelijaa ohjataan tunnistamaan omat vahvuutensa ja kehittymistarpeensa oppijana sekä arvioimaan omaa osaamistaan ja taitojaan yleensä. Tavoitteena on, että opiskelija sisäistää elinikäisen oppimisen merkityksen myös työelämän näkökulmasta sekä kehittää oppimaan oppimisen ja tiedonhankintataitojaan koko lukio-opintojen ajan. Opinto-ohjauksen tehtävänä on tukea opiskelijan valintaprosessia jatko-opintoihin liittyen sekä ohjata ura- ja elämänsuunnittelutaitojen kehittämisessä siten, että opiskelija kykenee hyödyntämään näitä taitoja myös myöhemmin elämässään.

Ohjauksen merkitys korostuu koulutuksen nivelvaiheissa, sillä koulutuksen siirtymävaiheet ovat kriittisiä nuorten elämässä. Onnistuneet siirtymät vahvistavat nuoren osallisuuden kokemusta ja tulevaisuusorientaatiota sekä sitoutumista valittuun koulutuspolkuun. Tehdäkseen valintoja nuoret tarvitsevat tietoa eri vaihtoehdoista. Tästä syystä lukion tehtävänä on antaa tietoa lukiokoulutuksesta perusopetuksen oppilaille, heidän huoltajilleen, opinto-ohjaajille ja opettajille sekä tarjota heille mahdollisuuksia tutustua opetukseen lukiossa. Lukio-opintonsa aloittavat opiskelijat perehdytetään oppilaitoksen toimintaan sekä opiskelun käytänteisiin. Opiskelijoille järjestetään lukioaikana mahdollisuuksia tutustua sekä työelämään että opiskeluun jatko-opiskelupaikoissa. Jatko-opintoihin ohjaus aloitetaan heti lukio-opintojen alkuvaiheessa siten, että

opiskelijoilla on riittävästi aikaa valmistautua ja kerätä tietoa valintansa tueksi ennen jatko-opintoihin hakeutumista.

Lukion tehtävänä on tiedottaa opiskelijoille ja heidän huoltajilleen siitä, mitkä ovat eri toimijoiden tehtävät ohjauksen kokonaisuudessa sekä missä asioissa ja miten opiskelija voi saada heiltä ohjausta ja tukea. Osaksi opetussuunnitelmaa laaditaan ohjaussuunnitelma, joka osaltaan toimii koko oppilaitoksen ohjaustyön kehittämisen välineenä. Ohjaussuunnitelmaan kuvataan lukion ohjaustoiminta ja sen tavoitteet. Ohjaussuunnitelmasta tulee käydä ilmi myös huoltajien kanssa tehtävä ohjaukseen liittyvä yhteistyö. Lisäksi ohjaussuunnitelmaan kirjataan, miten ohjauspalveluja arvioidaan.

Ohjaussuunnitelmassa tarkastellaan myös esteettömyyttä siirtymävaiheissa. Suunnitelmassa kuvataan toimintamalleja, joiden avulla turvataan yhdenvertaisuus hakeutumisvaiheessa lukioon ja sieltä jatko-opintoihin. Lisäksi suunnitelmaan sisällytetään kuvaus keinoista, joiden avulla varmistetaan esteetön opintopolku ja oppimisympäristö.

Lukion ohjaussuunnitelman sisältö:

1. Ohjauksen keskeiset käsitteet
2. Ohjauksen tehtävät ja tavoitteet
3. Ohjauksen järjestäminen
4. Ohjauksen toimijat ja työnjako
5. Ohjaus siirtymävaiheissa
6. Ohjauksen sisällöt, menetelmät ja työtavat
7. Ryhmänohjaus ryhmänohjaajan tehtävänä
8. Tutor-opiskelijoiden toiminta
9. Ohjaustoiminnan arviointi

4.3 Oppimisen ja opiskelun tuki

Oppimisen ja opiskelun tuen tarkoituksena on tukea opiskelijaa lukio-opintojen suorittamisessa. Tavoitteena on auttaa opiskelijaa siten, että hänellä on mahdollisuus suoriutua lukio-opinnoista.

Erilaisia tukitoimia tarvitsevat opiskelijat,

- joiden oppimisedellytykset ovat heikentyneet vamman, sairauden, toimintaan liittyvien vaikeuksien, lukihäiriön tai muun oppimista haittaavan syyn vuoksi
- joilla on mielenterveyteen, sosiaaliseen toimintakykyyn tai elämäntilanteeseen liittyviä ongelmia ja tuen tarvetta
- joilla on vieraskielisyytausta.

Lohjan kaupungin lukioissa kehitetään toimintamalleja, jotka mahdollistavat nopean puuttumisen, kun havaitaan, että opiskelijan opiskelukyky on jostain syystä heikentynyt. Lukioissa vahvistetaan eri toimijoiden yhteistyötä tilanteissa, joissa opiskelija tarvitsee tukea opintojensa suorittamisessa. Lisäksi kehitetään monipuolisia opetus- ja arviointimenetelmiä siten, että jokaisen opiskelijan oikeus saada opetusta omien kykyjensä ja edellytystensä mukaisesti toteutuu. Lukio-opintojen alkuvaiheessa varataan aikaa siihen, että aineenopettajat käyvät läpi opiskelumenetelmiä eri oppiaineiden näkökulmasta.

Oppimisen ja opiskelun tuki järjestetään ottaen huomioon opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat, vahvuudet ja kehittymistarpeet. Oppimisen ja opiskelun tukeminen merkitsee yhteisöllisiä, pedagogisia ja opiskeluympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä opiskelijoiden yksilöllisten tarpeiden tunnistamista ja niihin vastaamista.

Keskeinen huomioon otettava asia on oppimisen esteettömyys, jolla tarkoitetaan seuraavia esteettömyyden osa-alueita:

- yksilöllinen opetus, ohjaus ja arviointi
- opiskelijan osallisuus ja hyvinvointi
- toimiva vuorovaikutus
- oppilaitoksen tilat ja ympäristö
- tietotekniikka, viestintä ja oppimateriaalit

Jokaisella opiskelijalla tulee olla mahdollisuus omat lähtökohtansa huomioon ottaen onnistua oppimisessa, kehittyä oppijana sekä kasvaa ja sivistyä ihmisenä. Huomiota kiinnitetään opiskelijan oppimisen valmiuksiin ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymiseen. Lisäksi varmistetaan, että opiskelijalla on mahdollisuus ottaa vastuuta omasta opiskelustaan, opintojen suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista. Lukion tehtävänä on antaa tietoa opiskelijoille ja huoltajille tuen saannin mahdollisuuksista. Oppimisen ja opiskelun tuen järjestämisessä tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa ja kannustetaan heitä tukemaan osaltaan opiskelijan tavoitteellista oppimista.

Lähtökohtana tuen tarpeen arvioinnissa on yhteistyö ja vuorovaikutus opiskelijan ja mahdollisuuksien mukaan myös huoltajien kanssa. Tuen tarpeen tunnistaminen voi pohjautua perusopetuksesta perusopetuslain 40 §:n perusteella (628/1998, muutettu lailla 1288/2013) saatuun tietoon, opiskelijan omiin, opettajien tai muun henkilöstön havaintoihin tai erilaisiin arviointeihin. Tuen suunnittelu perustuu saatavilla olevaan tietoon opiskelijan tuen tarpeesta ja mahdollisesti aiemmin annetusta tuesta. Tukitoimien suunnittelu ja toteuttaminen aloitetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Lukiossa käytössä olevia toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja opiskeluympäristöjä kehitetään tarvittaessa siten, että löydetään opiskelijoiden opiskelua tukevia ratkaisuja. Opettaja suunnittelee ja toteuttaa tukitoimet yhdessä opiskelijan sekä yhteistyössä muiden mahdollisten asiantuntijoiden kanssa. Jokaisen opettajan tehtävänä on antaa kannustavaa palautetta ja ohjata tukea tarvitsevaa opiskelijaa siten, että hänen itseluottamuksensa, itsearviointi- ja oppimaan oppimisen taitonsa sekä kykynsä suunnitella tulevaisuutta vahvistuvat.

Oppimistilanteet ja kokeet järjestetään siten, että opiskelijan yksilölliset tarpeet huomioidaan. Kokemuksia opiskelijan lukioaikana tarvitsemista erityisjärjestelyistä hyödynnetään suunniteltaessa ylioppilastutkinnon suorittamista. Opinto-ohjauksen tehtävänä on ohjata opiskelijaa jatko-opintoihin hakeutumisvaiheessa siten, että hän saa tietoa valintakokeiden erityisjärjestelyistä. Opiskelijaa ohjataan tarvittavien lausuntojen hankkimisessa sekä järjestetään mahdollisuus kokeilla ja harjoitella erityisjärjestelyjä koetilanteessa.

Tukimuotoina voivat olla opetuksen eriyttäminen ja muut pedagogiset ratkaisut, kurssien valintamahdollisuuksien hyödyntäminen, monipuolinen opinto-ohjaus ja ryhmänohjaajan tuki. Oppimistilanteet ja kokeet pyritään järjestämään siten, että opiskelijan yksilölliset tarpeet otetaan huomioon. Lukiolain 13 §:n (629/1998, muutettu lailla 478/2003) mukaan opiskelijan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja -asetuksessa säädetään ja lukion opetussuunnitelmassa määrätään. Tarvittavat tukitoimet ja tuki eri oppiaineissa voidaan sopia kirjattavaksi opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelu- suunnitelmaan. Opiskelijaa ohjataan tarvittaessa hakemaan lukiolain 29 §:n 2 momentin mukaisia palveluja. Oppimisen ja opiskelun tuen rinnalla opiskelija voi saada myös yksilökohtaista opiskeluhuoltoa.

Kun opiskelijat ovat siirtymässä peruskoulusta lukioon, kartoitetaan tukitoimien tarpeellisuus yhteistyössä yläkoulujen edustajien ja huoltajien kanssa. Tietojen luovuttamisesta sovitaan yhteinen käytäntö, joka kirjataan ohjaus- ja opiskeluhuoltosuunnitelmaan.

Lukio-opintojen alkuvaiheessa erityisopettaja kartoittaa opiskelijat, joilla on lukemis- ja kirjoittamisvaikeuksia (LUKISEULA). Lisäksi kehitetään menetelmiä testata opiskelijoiden matemaattisia taitoja. Tämän jälkeen varmistetaan, että kaikille tukea tarvitseville opiskelijoille on tehty suunnitelma tuen järjestämisestä. Lisäksi erityisopettaja kutsuu haastatteluun ja yksilötestaukseen lukiseulan tulosten perusteella ne opiskelijat, joiden tulos edellyttää tarkempaa selvittelyä. Lukio-opintojen aikana oppimistilanteet ja kokeet järjestetään siten, että opiskelijan yksilölliset tuen tarpeet otetaan huomioon. Työskentelyyn ja kokeisiin voidaan järjestää tukea ja lisääaikaa. Nämä yksilölliset tukitoimet suunnitellaan erityisopettajan ja aineenopettajan yhteistyönä.

Erytisjärjestelyjä lukio-opintojen aikana voivat olla pidennetty koeaika, pitkäkestoiset kuuntelut, tietokoneen käyttö tai muu opiskelijan tarvitsema tukimuoto. Erytisjärjestelyjen toteutumiseksi on tärkeää, että tieto niiden tarpeesta kulkee oppilaitoksen sisällä ja opettajat ovat tietoisia opettamansa ryhmän opiskelijoiden yksilöllisistä tuen tarpeista. Erytisjärjestelyjen toimivuutta arvioidaan säännöllisesti opiskelijan, erityisopettajan ja opettajan yhteistyönä.

Erytisjärjestelyt anotaan erikseen ylioppilastutkintolautakunnalta ylioppilaskoetta varten (Laki ylioppilastutkinnon järjestämisestä 672/2005 ja Asetus ylioppilastutkinnon järjestämisestä 915/2005). Erytisopettaja ohjaa luvan hakemisessa opiskelijoita, jotka tarvitsevat erityisjärjestelyjä ylioppilaskokeessa. Samoin toimitaan, jos opiskelija tarvitsee vieraskielisysselvityksen yo-kirjoituksia varten.

4.4 Opiskeluhuolto

Lukion opiskeluhuoltopalvelujen järjestämisen tavoitteena on edistää opiskelijoiden oppimista sekä sosiaalista, fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia. Tämä toteutuu huolehtimalla oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista sekä opiskeluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Opiskeluhuollon järjestämistä ohjaava lainsäädäntö liitetään osaksi opiskeluhuolto- suunnitelmaa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013) säädetään opiskeluhoollon kokonaisuudesta sekä järjestämisvastoista. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on ensisijainen toimintamuoto. Laissa määritellään myös yksilökohtaisen opiskeluhoollon palveluista, moniammatillisesta yhteistyöstä, tietosuojakäytänteistä ja kirjaamisesta. Lisäksi lukiolaisissa (629/1998) säädetään koulutuksen järjestämisestä, opetuksesta, arvioinnista sekä opiskelijan oikeuksista ja velvollisuuksista. Lukiolain mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.

Lukion opiskeluhoollon kokonaisuuteen sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoolto sekä opiskeluhoollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä opiskeluterveyden- huollon palvelut. Opiskeluhoollon palveluiden järjestämisestä vastaa lähtökohtaisesti oppilaitoksen sijaintikunta. ...Opiskelijalla on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhoolto, jota koulutukseen osallistuminen edellyttää lukuun ottamatta yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden sairaanhoitopalveluja. Opiskelijoille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa opiskelijoiden käytettävissä olevasta opiskeluhoollosta ja opiskelijaa ohjataan hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhoollon palveluja. [Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3, 9 (muutettu lailla 1409/2014) ja 11 §.]

Opiskeluhoolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Opiskeluhoolltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoolllossa huolehditaan kaikkien opiskelijoiden mahdollisuudesta osallistua opiskeluhoollon suunnitteluun ja kehittämiseen. Opiskeluhoolto on kaikkien oppilaitoksissa työskentelevien ja opiskeluhoolltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu opiskeluyhteisön hyvinvoinnista on oppilaitoksen henkilökunnalla. [Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 ja 4 §, lukiolaki 629/1998, 27 § (1268/2013).]

4.4.1 Opiskeluhoollon keskeiset periaatteet

Näissä opetussuunnitelman perusteissa määrätään opiskeluhoollon keskeisistä periaatteista, opetustoimeen kuuluvan opiskeluhoollon tavoitteista sekä opetussuunnitelman ja oppilaitoskohtaisen opiskeluhoolltosuunnitelman laatimisesta [lukiolaki 10 §, 29 a § (muutettu lailla 1289/2013), oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §].

Lohjan kaupungin lukioissa opiskeluhoolltopalvelut edistävät opiskelijoiden terveyttä, hyvinvointia ja opiskelukykyä vahvistavaa toimintakulttuuria. Toiminta on luottamuksellista ja tapahtuu yhteistyössä huoltajien, opettajien, opiskeluhoolltohenkilöstön ja muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa.

Kuva 2. Opiskeluhoollon osa-alueet.

<p style="text-align: center;">Yhteisöllinen opiskeluhoolto</p> <p style="text-align: center;">Opiskeluhoolto-ryhmä</p>	<p style="text-align: center;">Yksilökohtainen opiskeluhoolto</p> <p style="text-align: center;">Tapauskohtainen asiantuntijaryhmä</p>	<p style="text-align: center;">Oppimisen ja opiskelun tuki</p> <p style="text-align: center;">Rehtori, opettaja, ryhmänohjaaja, erityisopettaja, opinto-ohjaaja jne.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Opiskeluyhteisön ja -ympäristön terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistävien toimenpiteiden suunnittelu, toteuttaminen ja arviointi • Yhteistyö ja toimenpiteet, jotka vahvistavat opiskelijoiden osallisuutta ja toimijuutta • Yhteistyö ja toimenpiteet, jotka kehittävät kodin kanssa tehtävää yhteistyötä ja lisäävät huoltajien osallisuutta • Yhteistyö ja toimenpiteet muiden asiantuntijoiden ja tahojen kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> • Yksittäisen opiskelijan tai ryhmän tuen tarpeen selvittäminen ja tukitoimien järjestäminen • Lupa opiskelijalta ja/tai huoltajalta • Laaditaan opiskeluhooltokertomus • Yhteistyö ja toimenpiteet muiden asiantuntijoiden ja tahojen kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> • Oppimisen tuen tarpeen tunnistaminen, tukitoimien suunnittelu ja toteutus • Opiskelijan tuen tarpeen arviointi (lukiseula, matikkahaavi jne.) • Erityisjärjestelyjen tarpeen kartoitus, suunnittelu ja toteutus • Oppimisen esteettömyys • Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö • Monipuoliset osaamisen arviointimenetelmät sekä pedagogiset ratkaisut

Lukiokoulutuksessa yhteisöllinen ja yksilökohtainen opiskeluhoolto muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. Oppilaitoksen toimintakulttuuria kehitetään siten, että opiskelijoiden hyvinvointia, toimijuutta ja osallisuutta edistävät toimenpiteet muodostuvat osaksi lukion opetusta, pedagogisia ratkaisuja ja opetuksen järjestämiseen liittyvää päätöksentekoa. Lohjan lukioissa yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon rinnalla tarjotaan opiskelijalle tukea oppimiseen ja opiskelukykyyn liittyvissä ongelmissa (kuva 2).

Yhteisöllinen opiskeluhoolto

Yhteisöllinen opiskeluhoolto liittyy vahvasti lukion toimintakulttuuriin ja toimintamalleihin, joiden avulla edistetään opiskelijoiden osallisuutta sekä ylläpidetään opiskelijoiden hyvinvointia ja opiskelukykyä. Opiskeluyhteisön hyvinvointia, turvallisuutta ja esteettömyyttä seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Yhteisöllisen opiskeluhoollon keinoin varmistetaan myös, että yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon periaatteet toteutuvat koulutyön arjessa.

Lohjan lukioiden kehittämiskohteena yhteisöllisen opiskeluhoollon osalta on ennaltaehkäisevien toimintamallien ja varhaisen puuttumisen menetelmien parantaminen. Tämä toteutetaan vahvistamalla ryhmänohjaajien ja opettajien roolia poissaolojen ja opiskelijoiden opintomenestyksen seurannassa. Opiskeluhooltosuunnitelmaan sisällytetään toiminnan kuvaukset, joiden avulla varmistetaan varhainen puuttuminen, kun huomataan, että opiskelijan poissaolot lisääntyvät tai hänellä ilmenee vaikeuksia opinnoista selviytymisessä. Tavoitteena on,

että koulun henkilöstön kesken sovitaan työnjaosta ja vastuusta yksittäisen opiskelijan tukiprosessissa.

Lukioissa kehitetään myös tutor-opiskelijoiden toimintaa siten, että heidän rooliaan lisätään erityisesti lukio-opintojen orientaatio- ja ryhmäytymisvaiheessa. Samoin vahvistetaan vertaistutorointia (VERTU) yhtenä tukimuotona lukio-opintojen aikana.

Lukioiden opiskeluhuollossa kehitetään yhteistyötä opintopolun nivelvaiheessa siirryttäessä perusopetuksesta lukiokoulutukseen. Näin varmistetaan tiedon kulku yksittäisen opiskelijan tuen tarpeista. Lisäksi vahvistetaan yhteistyötä oppilaitoksen ulkopuolisten asiantuntijoiden ja tahojen kanssa.

Opiskeluhuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä yhteisöllisenä opiskeluhuoltona. Opiskeluhuolto on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria ja toimia, joilla edistetään opiskelijoiden osallisuutta, oppimista, hyvinvointia, terveyttä ja sosiaalista vastuullisuutta. Lisäksi edistetään ja seurataan opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 §.)

Yhteisöllisen opiskeluhuollon suunnittelun ja kehittämisen lähtökohtana on opiskelijan osallisuus, myönteinen vuorovaikutus sekä aikuistuvan nuoren itsenäistymisen tukeminen. Kaikilla opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osallistua yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintatapojen kehittämiseen ja mielipiteensä ilmaisemiseen opiskelijoita ja oppilaitosyhteisöä koskevissa asioissa [lukiolaki 27 § (muutettu lailla 1268/2013), oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 18 §]. Huoltajien mahdollisuutta osallistua yhteistyöhön tuetaan. Huoltajia kannustetaan osallistumaan yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittämiseen ja oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin ja yhteistyön vahvistamiseen. Yhteistyötä tehdään myös kunnassa nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

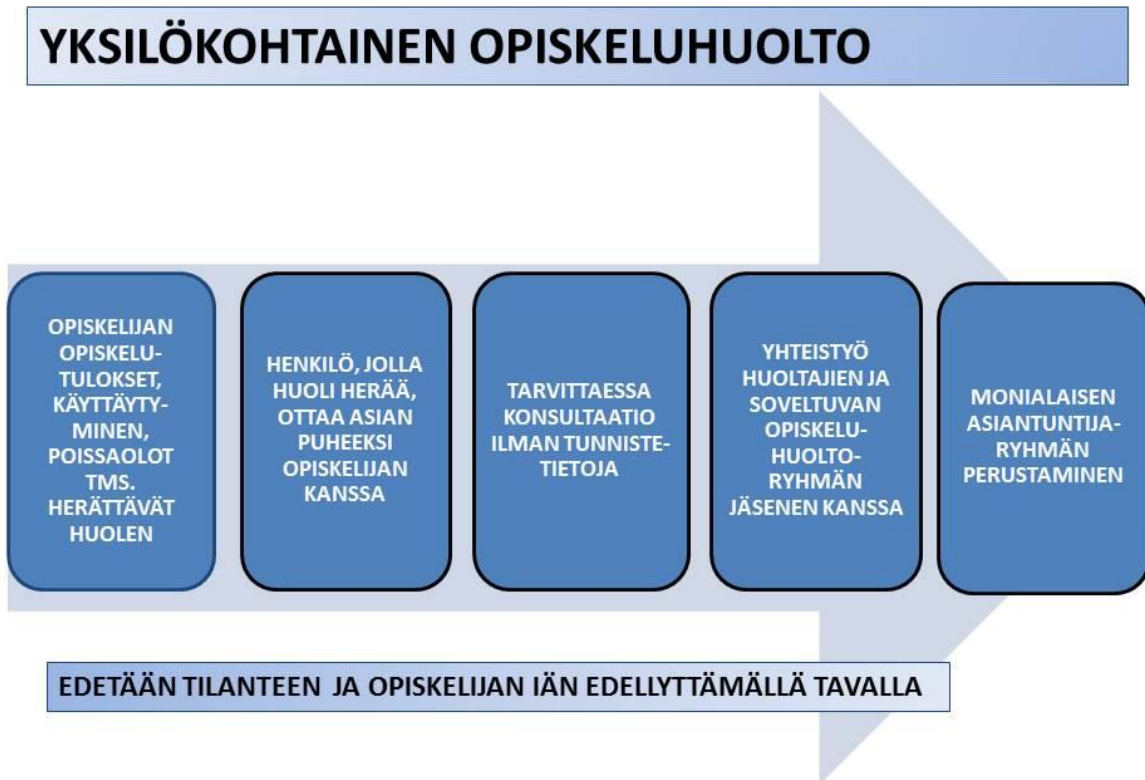
Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön [lukiolaki 21 § (muutettu lailla 1268/2013)]. Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on opiskelijoiden ja henkilökunnan turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Opiskelijoiden osallisuus opiskeluyhteisön turvallisuuden edistämiseksi tukee hyvinvointia ja tarkoituksenmukaista toimintaa turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa. Turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria, ja se otetaan huomioon kaikessa oppilaitoksen toiminnassa.

Yksilökohtainen opiskeluhuolto

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon tehtävänä on tukea opiskelijaa, kun hänellä on vaikeuksia oppimisessa tai ongelmia psyykkisessä, sosiaalisessa tai fyysisessä toimintakyvyssä. Nämä tekijät vaikuttavat opiskelukykyyn ja opintojen sujumiseen. Tavoitteena on vastata opiskelijan yksilöllisiin tuen tarpeisiin sekä edistää yksilötasolla toimijuutta, hyvinvointia ja terveyttä.

Opiskeluhuollon toteuttamisen lähtökohtana ovat opiskelijan suostumus ja yhteistyö hänen kanssaan. Vuorovaikutus on arvostavaa ja luottamuksellista sekä opiskelijan mielipidettä kuuntelevaa. Opiskelijalla ja hänen huoltajallaan on oikeus saada tietoa yksittäisen opiskelijan oikeuksista opiskeluhuollossa sekä asioiden käsittelyyn liittyvistä lain edellyttämistä menettelytavoista ja tietojen käsittelystä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 18§)

Kuva 3. Yksilökohtainen opiskeluhuolto

Lohjan lukioissa kehitetään yksilökohtaista opiskeluhuoltoa siten, että opiskelijan tuen tarpeisiin reagoidaan varhaisessa vaiheessa ja tarvittava tukimuoto järjestyy mahdollisimman nopeasti (kuva 3). Ryhmänohjaajien roolia vahvistetaan siten, että heidän vastuunsa varhaisen vaiheen puuttumisesta ja tuen tarjoamisesta kasvaa. Lisäksi kehitetään toimintamalleja, joiden ansiosta monialaisten asiantuntijaryhmien perustaminen ja niiden toiminnan raportointi sujuvat mahdollisimman juohevasti. Tätä varten kehitetään sähköisiä raportointimenetelmiä ja vahvistetaan henkilöstön osaamista niiden käytössä.

Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan yksittäiselle opiskelijalle annettavia opiskeluhuollon palveluja, joita ovat opiskeluterveydenhuollon palvelut, opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä yksittäistä opiskelijaa koskeva monialainen yksilökohtainen opiskeluhuolto, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 §.)

Koulukuraattori- ja psykologityön lainsäädännöllinen perusta on kirjattu oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin sekä lastensuojelulakiin. Lastensuojelulain (417/2007) mukaan kunnan tulee

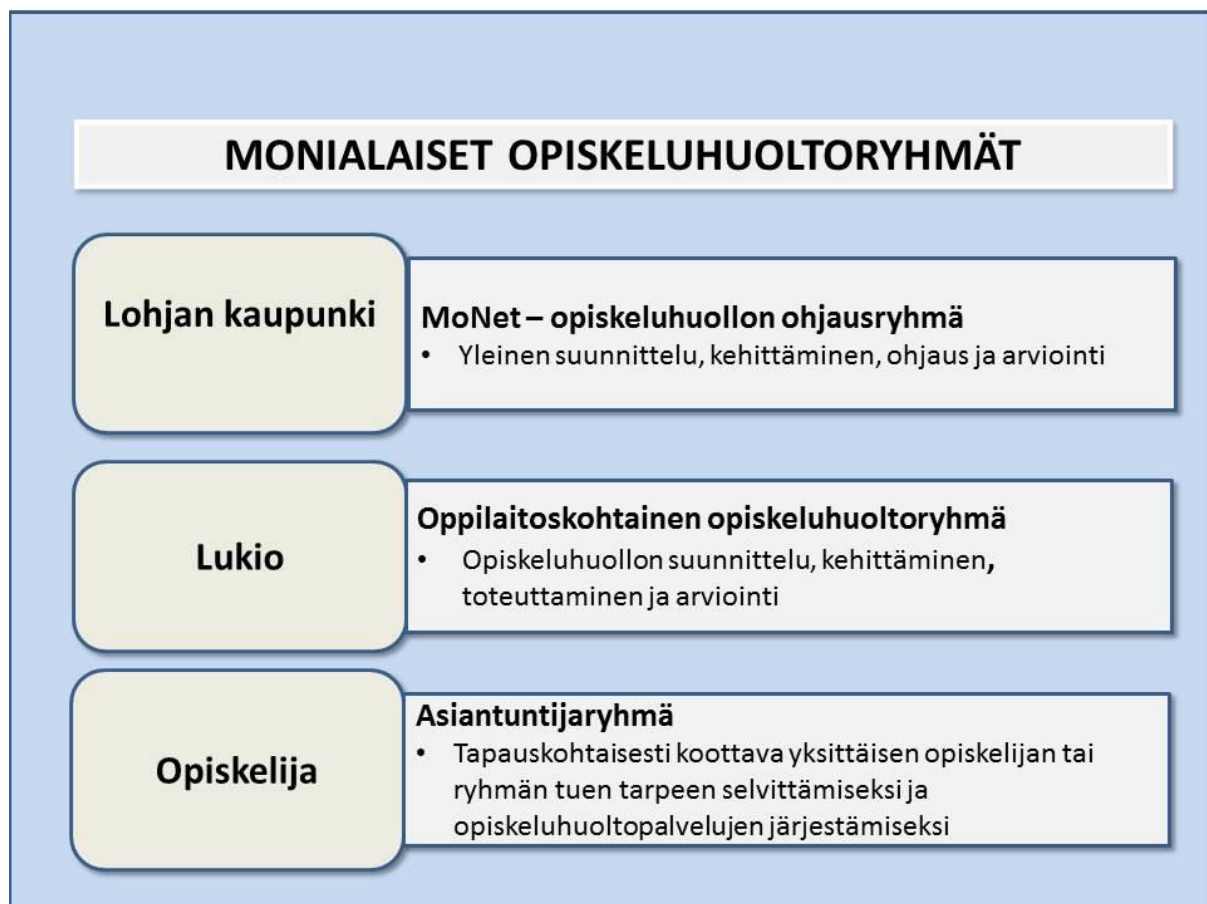
järjestää opiskelijoille riittävä tuki ja muut tarpeelliset toimet koulunkäyntiin ja kehitykseen liittyvien sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien poistamiseksi. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) mukaan psykologi- ja kuraattoripalveluilla tarkoitetaan opiskelun ja koulunkäynnin tukea ja ohjausta, jolla 1) edistetään kouluyhteisön hyvinvointia ja yhteistyötä opiskelijoiden kotien kanssa sekä 2) tuetaan opiskelijoiden oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013) säädetään, että opiskelijan on saatava mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun kuraattorin tai psykologin kanssa viimeistään seitsemäntenä työpäivänä sen jälkeen, kun hän on tätä pyytänyt. Kiireellisissä tapauksissa mahdollisuus keskusteluun on järjestettävä samana tai seuraavana päivänä. Myös opiskelijan huoltajan tai muun henkilön yhteydenoton perusteella on mahdollisuus keskusteluun järjestettävä silloin, kun tilanne niin vaatii.

Opiskeluhoitoryhmät monialaisessa yhteistyössä

Lohjan kaupungin kouluissa ja oppilaitoksissa opiskeluhoitoa toteutetaan monialaisissa opiskeluhoitoryhmissä (kuva 4). Opiskeluhoollon monialaiseen yhteistyöhön kuuluvien opiskeluhoitoryhmien toiminta on osa opiskeluhoollon kokonaisuutta. Opiskeluhoitoryhmiä ovat 1) opiskeluhoollon ohjausryhmä MoNet, 2) oppilaitoskohtainen opiskeluhoitoryhmä sekä 3) tapauskohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 §.)

Kuva 4. Monialaiset opiskeluhoitoryhmät

Lohjan kaupunki on asettanut opiskeluhoollon ohjausryhmän (MoNet) ja määrittää, keitä oppilaitoskohtaiseen opiskeluhooltoryhmään kuuluu. Yksittäistä opiskelijaa koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmissä, joiden kokoonpano muotoutuu tilanteen mukaan. Kaikki opiskeluhooltoryhmät ovat monialaisia siten, että ryhmässä on mukana opetushenkilöstöä, opiskeluterveydenhuoltoa sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävänsä ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano.

Opiskeluhoollon ohjausryhmä (MoNet) vastaa kaupungin oppilaitosten opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sama ryhmä voi olla useamman koulutusmuodon yhteinen.

Oppilaitoskohtaisen opiskeluhooltoryhmän tehtävänä on vastata oppilaitoksen opiskeluhoollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmää johtaa oppilaitoksen rehtori, ja se kokoontuu kerran kuukaudessa lukuvuoden aikana. Koulutuksen järjestäjä ja opiskeluhoollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä sen kokoonpanosta sekä tehtäviin liittyvistä toimintatavoista. Opiskeluhooltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on oppilaitosyhteisön terveellisyyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Yksilöllisen opiskeluhoollon yhtenä menetelmänä voi olla konsultaatio, jolloin eri ammattiryhmien edustajat keskustelevat opiskelijan tilanteesta ilman tunnistetietoja. Opiskelijan suostumuksella voidaan tehdä yhteistyötä opiskeluhoollon ja huoltajien kanssa. Opiskelijalla on itsenäinen asiakkuus, ja hän voi kieltää monialaisen asiantuntijaryhmän perustamisen sekä yhteistyön huoltajien kanssa. Tällaisissa tilanteissa otetaan huomioon opiskelijan kypsyyden arvioida omaa tilannettaan.

Monialainen asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen opiskelijan tai opiskelijaryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoo se opetushenkilöstön tai opiskeluhoollon asiantuntija, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Asiantuntijaryhmän tapauskohtainen kokoonpano perustuu yksilölliseen harkintaan, käsiteltävään asiaan ja siinä vaadittavaan osaamiseen. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi vain opiskelijan suostumuksella. Jos hänellä ei poikkeuksellisesti ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, perustetaan ryhmä opiskelijan huoltajan suostumuksella. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua myös muita tarvittavia opiskeluhoollon yhteistyötahoja tai opiskelijan läheisiä (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 §).

4.4.2 Opiskeluhoollon suunnitelmat ja niiden laatiminen

Lainsäädäntö, opetussuunnitelman perusteet ja muut kansalliset linjaukset ohjaavat oppilaitosten toimintaa opiskeluhoolto- ja ohjauspalveluiden järjestämisessä. Lohjan kaupungissa opiskeluhoollon palvelujen suunnittelua, toteuttamista ja arviointia määrittää neljä dokumenttia:

- 1) lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma,
- 2) paikallinen opetussuunnitelma,
- 3) paikallinen opiskeluhoollon suunnitelma ja
- 4) oppilaitoskohtainen opiskeluhoollon suunnitelma.

[Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 12 ja 13 §, lastensuojelulaki 417/ 2007, 12 § (muutettu lailla 1292/2013), lukiolaki 10 § (muutettu lailla 478/2003), terveydenhuoltolaki (1326/2013) 17 §.]

Lohjan kaupungin lukiot tekevät oman opiskeluhoitosuunnitelmansa, jossa kuvataan, miten yhteisöllinen ja yksilökohtainen opiskeluhoito koko henkilöstön yhteisenä tehtävänä oppilaitoksessa järjestetään ja toteutetaan. Edellä mainitussa suunnitelmassa kuvataan yhteistyötahot, toimintamallit ja -prosessit sekä toimijoiden työnjako ja vastuut opiskeluhoillon osalta. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan, miten opiskeluhoitopalveluja arvioidaan ja kehitetään opetussuunnitelmien voimassaoloaikana.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on kunnan tai useamman kunnan yhdessä laatima kunnan tai kuntien toimintaa koskeva suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi, lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Se hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. [Lastensuojelulaki 12 § (muutettu lailla 1292/2013).]

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa opetussuunnitelman opiskeluhoitoa koskevaa osuutta sekä oppilaitoskohtaisia opiskeluhoitosuunnitelmia.

Opiskeluhoitosuunnitelmaan liitetään kuvaus, miten toimitaan äkillisissä kriiseissä sekä uhka- ja vaaratilanteissa. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmassa kuvataan toimintamallit, joiden avulla varmistetaan esteettömyys opintojen aikana.

Opiskeluhoito opetussuunnitelmassa

Opetussuunnitelmassa kuvataan käytännön tasolla opetussuunnitelman perusteissa määrättyjen asioiden toteutus, opetussuunnitelman yhteys lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan sekä linjaukset oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelma laatimiseksi.

Opetussuunnitelma tulee opiskeluhoillon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa [lukiolaki 10 § (muutettu lailla 478/2003), terveydenhuoltolaki 17 §]. Opetussuunnitelman laatimisessa tehdään tarvittaessa yhteistyötä myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Osa oppilaitoskohtaiseen opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyvistä asioista on tarkoituksenmukaista kuvata yhdenmukaisesti kaikissa koulutuksen järjestäjän oppilaitoksissa siten, että niitä täsmennetään ja täydennetään oppilaitoskohtaisesti. Tämä tukee opiskeluhoillon palvelujen yhdenvertaista laatua ja saatavuutta (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2 §).

Oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laadinta

Lohjan kaupungissa laaditaan lukioden opiskeluhoitosuunnitelma, johon sisällytetään lukioden omat toimintamallit. Suunnitelma on laadittu yhteistyössä oppilaitoksen ja opiskeluhoillon henkilöstön sekä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Se päivitetään vuoden kuluessa

siitä, kun kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §.)

Lukion opiskeluhoitosuunnitelman sisältö:

1. Opiskeluhoillon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut
2. Yhteisöllinen opiskeluhoito ja sen toimintatavat
3. Yksilökohtaisen opiskeluhoillon järjestäminen
4. Yhteistyö opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa
5. Opiskeluhoitosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Liitteet:

- a. Suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- b. Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

4.5 Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä

Lohjan kaupungin lukioissa laaditaan suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä. Suunnitelmassa kuvatut kurinpitokeinot perustuvat lukiolakiin (21§ 629/1998, muutettu lailla 1268/2013), jonka mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Lukiolaki edellyttää, että koulutuksen järjestäjä laatii suunnitelman opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Lisäksi oppilaitosten on laadittava järjestyssäännöt, joilla edistetään oppilaitosyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Lukiolaissa (26§ sekä 26a§–26g§) kuvataan, miten toimitaan erilaisissa kurinpitoa edellyttävissä tilanteissa.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa määritellään tarkemmin, mitä suunnitelman kurinpitokeinojen käyttämisestä tulee sisältää. Tavoitteena on varmistaa, että lukiossa käytettävät toimintatavat ovat laillisia ja yhdenmukaisia. Näin turvataan opiskelijoiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä linkittyy vahvasti lukion järjestyssääntöihin ja tukee niiden toteutumista.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain lainmukaisia keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla oikeassa suhteessa tekoon, eikä niitä saa käyttää asiaan kuulumattomassa tarkoituksessa, kuten esimerkiksi häpäisemistarkoituksessa.

Koulutuksen järjestäjä laatii suunnitelman kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Ennen suunnitelman hyväksymistä tai sen päivittämistä koulutuksen järjestäjän tulee kuulla opiskelijakuntaa ja oppilaitoksen henkilöstöä sekä varata lukion kaikille opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyö

opiskelijoiden huoltajien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden tarvittavien viranomaistahojen kanssa tukee suunnitelman laatimista ja toteuttamista.

Suunnitelman kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista tulee sisältää seuraavat asiakokonaisuudet:

1. Menettelytavat rike- ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämisvastuut, työnjako sekä kuulemis- ja kirjaamismenettelyt
2. Periaatteet hallinnon yleisten oikeusturvaperiaatteiden noudattamiseen kurinpitokeinoja käytettäessä
3. Henkilökunnan osaamisen varmistaminen kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä
4. Suunnitelmasta tiedottaminen; järjestyssäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpitokeinoista tarpeellisille tahoille
5. Yhteistyö eri viranomaistahojen ja huoltajien kanssa
6. Menettelytavat suunnitelman seurantaan sekä sen toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointia varten

Suunnitelma on oppilaitoksen opetussuunnitelman liitteenä.

4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä

Lukio-opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden kulttuuri- ja vieraskielisyystausta ja kielelliset valmiudet. Maahanmuuttajien ja muiden vieraskielisten opiskelijoiden opetuksessa noudatetaan opetussuunnitelman perusteita ja lukion paikallista opetussuunnitelmaa. Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijan suomen kielen taito, oma äidinkieli ja kulttuuri sekä opiskeluhistoria. Maahanmuuttajalle tai muuten vieraskieliselle opiskelijalle voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta suomea/ruotsia toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää. Lohjan kaupungissa vieraskielisyystaustan omaaville opiskelijoille järjestetään mahdollisuus opiskella suomea toisena kielenä aikuislukiossa.

Suomen (ruotsin) kielen opetuksen ohella eri kulttuuri- ja/tai vieraskielisyystaustan omaavien opiskelijoiden tulee saada tukea siten, että he voivat selviytyä lukio-opinnoista edellytyksiään vastaavalla tavalla. Opetuksen tavoitteena on, että opiskelija kasvaa suomalaisen ja oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä aktiiviseksi jäseneksi.

Eri kieli- ja/tai kulttuuriryhmiin kuuluville opiskelijoille (saamelaiset, romanit, viittomakieliset sekä maahanmuuttajat ja vieraskieliset) tiedotetaan heti opintojen alussa, minkälaisia erityisjärjestelyjä ja tukitoimia lukio-opetuksessa on mahdollista saada. Opintojen aikana opiskelijat saavat tietoa erityisjärjestelyistä, joihin heillä on oikeus suorittaessaan ylioppilastutkintoa. Lukion tulee opiskelijan pyynnöstä toimittaa vieraskielisyys selvitys ylioppilastutkintolautakunnalle. Myös tästä oikeudesta informoidaan opiskelijaa riittävän ajoissa ennen yo-kirjoituksia.

Tavoitteena on ohjata opiskelijoita arvostamaan eri kieliä ja kulttuureja sekä edistää kaksi- ja monikielisyyttä ja siten vahvistaa opiskelijoiden kielellistä tietoisuutta ja metakielellisiä taitoja. Lukio-opiskeluun voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita. Lukiokoulutuksessa oppilaitoksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voidaan lukiolain 6 §:n 1 momentin mukaisesti antaa muulla kuin edellä mainitulla opiskelijan

omalla kielellä. Opetussuunnitelmaan tulee tällöin kirjata, missä oppiaineissa, missä määrin ja millä tavoin edellä mainittuja kieliä käytetään opetuksessa tai opiskelussa.

Vieraskieliset opiskelijat

Vieraskielisten opiskelijoiden opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden ja lukion opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita ja periaatteita huomioiden opiskelijoiden taustat ja lähtökohdat, kuten suomen/ruotsin kielen taito, äidinkieli, suomalaisen lukiokoulutuksen ja opiskelukulttuurin tuntemus sekä aikaisempi koulunkäynti. Opetus ja opiskelu lukiossa tukevat opiskelijan opetuskielen hallintaa, monikielistä identiteettiä, oman kieli- ja kulttuuritaustan arvostusta sekä kasvua kulttuurisesti monimuotoisen yhteiskunnan aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Vieraskieliselle opiskelijalle voidaan opettaa äidinkieltä ja kirjallisuutta suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen tai ruotsin kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan opettaa lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan myös opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppimääränä lukiolain 8 §:n mukaan. Koulutuksen järjestäjä päättää, miten suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus, omakielinen opetus ja opiskelijan oman äidinkielen opetus järjestetään ja milloin sitä on tarkoituksenmukaista toteuttaa useiden oppilaitosten yhteistyönä.

Vieraskielisiä opiskelijoita on informoitava heidän opiskelumahdollisuuksistaan ja tukijärjestelyistä lukiossa sekä heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa. Jos opiskelija on suorittanut lukiokoulutuksen kurssveja maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävässä lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, ne voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin.

Saamelaiset ja saamenkieliset

Saamelaisopiskelijoiden opetuksessa otetaan huomioon, että saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jolla on oma kieli ja kulttuuri. Saamelaisopiskelijoiden lukio-opetuksen erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä rakentaa omaa identiteettiään. Lukio-opetus voi tukea myös menetetyn alkuperäiskielen uudelleen oppimista ja kielen elvyttämistä. Lukio-opetus edistää oman historian, kulttuurin ja usean valtion alueelle ulottuvan saamelaisyhteisön tuntemusta, tietoisuutta saamelaisista yhtenä maailman alkuperäiskansoista ja antaa mahdollisuuksia perinteisen tiedon oppimiseen. Lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia saamen kielen ja saamenkielisiin korkea-asteen opintoihin Suomessa ja naapurimaissa.

Suomessa puhuttuja saamen kieliä – inarinsaamea, koltansaamea ja pohjoissaamea – voidaan opettaa lukiossa lukiolain 8 §:n mukaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Saamen kieltä voidaan opettaa myös vieraan kielen eripituisina

oppimäärinä tai lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Saamen kieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta saamen kielellä. Saamea äidinkielenä opiskeleville opetetaan suomen kieltä tai ruotsin kieltä joko erillisen saamenkielisille tarkoitettun oppimäärän tai suomen kieli ja kirjallisuus tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Saamelaisille opiskelijoille, joilla ei ole ollut mahdollisuutta oppia saamea omassa ympäristössään, voidaan tarjota saame vieraana kielenä -opetusta.

Saamen kieli voi olla lukio-opetuksen opetuskieli, ja perusopetuksessa saamenkielistä opetusta saaneille opiskelijoille pyritään turvaamaan saamenkielisen opetuksen jatkuminen myös lukiossa. Saamenkielisen opetuksen erityisenä tavoitteena on opiskelijoiden tukeminen heidän kasvamisessaan kaksikielisyyteen. Opetus tukee myös saamelaisien yhdenvertaisia opiskelu- ja toimintamahdollisuuksia sekä saamen- että suomenkielisessä yhteisössä. Saamenkielisessä opetuksessa eri oppiaineiden opetus ja opiskelu tukevat saamen kielen taitojen kehittymistä. Saamenkielisessä opetuksessa noudatetaan opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon saamelaisen kulttuurin erityispiirteitä. Opetuksessa painotetaan saamelaisien oman historian sekä saamelaisyhteisön perinteisten elinkeinojen, perinteisen tiedon, saamelaisalueen luonnon sekä saamelaisen musiikki-, kertoma- ja käsityöperinteen tuntemusta. Opetuksen resursseina käytetään lähiympäristöä, sukuyhteisöä, saamenkielistä mediaa ja aktiivisia yhteyksiä muille saamelaisalueille.

Romanit

Romaniopiskelijoiden opetuksessa tulee ottaa huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Lukio-opiskelun erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä rakentaa yhteiskunnallista osallisuuttaan ja omaa identiteettiään. Tavoitteena on lisäksi edistää romaniopiskelijoiden siirtymistä jatko-opintoihin.

Romanikieltä voidaan opettaa lukiossa lukiolain 8 §:n mukaisesti äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Romanikieltä voidaan opettaa myös lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Romanikielen lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia sekä kielen elvyttämiseen että romanikielen korkea-asteen opintoihin. Romanikielen opetus lukiossa vahvistaa romaniopiskelijoiden identiteettiä ja antaa heille mahdollisuuksia käyttää kieltään ja ilmaista itseään siten, että huomioidaan heidän kotoaan, yhteisöstään ja perusopetuksesta saamansa taidot ja tiedot sekä heidän oma halunsa ilmaista identiteettiään. Opetus edistää romaniopiskelijoiden oman historian ja kielen tuntemusta sekä tietoisuutta romaneista Suomessa ja muissa maissa. Romanikielen opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa. Opiskelussa voidaan hyödyntää lähiympäristöä, romaniyhteisöä ja romanikielistä mediaa.

Viittomakieliset

Viittomakielisten lukiokoulutuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden viittomakielistä identiteettiä sekä opettaa heitä arvostamaan omaa kieltään ja

kulttuuriaan tasa-arvoisena enemmistökielen ja -kulttuurin rinnalla. Viittomakieltä käyttävät opiskelijat voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia. Viittomakielisten opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan lukion yleisiä kasvatusta- ja oppimistavoitteita soveltaen niitä viittomakieliseen kulttuuriin ja viestintään. Opetuskielenä voi olla suomalainen tai suomenruotsalainen viittomakieli, jolloin suomea tai ruotsia käytetään luku- ja kirjoituskielenä. Viittomakieliä tai niistä johdettuja kommunikaatiomenetelmiä voidaan käyttää myös suomen- tai ruotsinkielisen opetuksen rinnalla. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään viittomakielisiä tulkki- ja yhteiskuntapalveluja. Tavoitteena on myös viittomakielisestä kulttuurista ja toimintatavoista poikkeavan äänimaailman ja kuulevien kulttuurin ja toimintatapojen tiedostaminen ja oppiminen niin, että joustava toimiminen kahden tai useamman kulttuurin piirissä on mahdollista. Viittomakieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta viittomakielellä. Viittomakieltä äidinkielenä opiskeleville opetetaan suomen tai ruotsin kieltä joko erillisen viittomakielisille tarkoitetun oppimäärän mukaan tai suomen kieli ja kirjallisuus tai ruotsin kieli ja kirjallisuus - oppimäärän mukaan.

Koska suomalainen ja suomenruotsalainen viittomakieli ovat vähemmistökieliä, opetuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota mahdollisimman rikkaan viittomakielisen opiskeluympäristön luomiseen. Viittomakielestä ei ole olemassa yleisesti käytössä olevaa kirjoitusjärjestelmää, joten henkilökohtaisen kielellisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu. Opetuksessa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia viittomakieliseen viestintään ja tiedonsaantiin. Viittomakielisiä opiskelijoita on informoitava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.